

Rebia Arif Bilgin'in *Kadın Tipleri* Romanında İzmirli Gazeteci-Yazar ve Mühendis-Tayyareci Kadınlar

Journalist-Author and Engineer-Aviator Women from Izmir in
Rebia Arif Bilgin's Novel *Kadın Tipleri* (*Types of Women*)

ŞERİFE ÇAĞIN - ASUMAN GÜRMAN ŞAHİN

Ege Üniversitesi

(scagin@hotmail.com), ORCID: 0000-0001-8406-3962.

Ege Üniversitesi

(asuman.sahin@ege.edu.tr), ORCID: 0000-0002-3838-101.

Geliş Tarihi: 20.05.2021. Kabul Tarihi: 08.06.2021.

“ ” Çağın, Şerife ve Asuman Gürman Şahin. “Rebia Arif Bilgin'in *Kadın Tipleri* Romanında İzmirli Gazeteci-Yazar ve Mühendis-Tayyareci Kadınlar.” *Zemin*, s. 1 (2021): 98-116.

Özet: Selanik'te *Asır* adıyla çıkmaya başlayan *Yeni Asır* gazetesinin kurucularından Abdurrahman Arif'in kızı olan Rebia Arif Bilgin, Atatürk dönemi İzmir basımının önemli kadın yazarlarından ve romancılarındandır. 1930 belediye seçimlerinde Rebia Arif'le birlikte Cevriye İsmail, Benal Nevzat ve Hasene Nalan gibi isimlerin bulunduğu bir grup kadın, İzmir siyaset hayatında aktif rol almışlar ve yoğun bir yazı faaliyetiyle kadınları bilinçlendirmeye çalışmışlardır. *Yeni Asır*'ın yazar kadrosu içerisinde ön planda bir kadın romancı olan Rebia Arif'in eserlerinde güçlü, aktif, serbest tabiatlı, sosyal ve milli meseleler karşısında duyarlı, girişimci kadın tipleri özellikle dikkati çekmektedir. Kurguladığı kadınlar Atatürk devrinin ruhunu yansıtmak bakımından önemlidir. 1934'te tefrika edilen *Kadın Tipleri* romanı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehir hayatı içerisinde idealleri olan, Cumhuriyet'in kazanımlarını benimsemiş kadınlarla birlikte, toplumun dejenere olmuş kadın tiplerine yer vermesiyle dikkate değer bir eserdir. Bu eserinde gazeteci-yazar, mühendis-pilot kadınlar yaratarak reel hayatta yeni yeni görülmeye başlayan girişimci kadınları bir bakıma teşvik etmiş ve Cumhuriyet'in kazanımlarını uygulama alanına sokmaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rebia Arif Bilgin, *Yeni Asır* gazetesi, yazar-gazeteci kadın tipi, mühendis-pilot kadın tipi

Abstract: Rebia Arif Bilgin, daughter of Abdurrahman Arif, founder of the newspaper *Yeni Asır*, first published as *Asır* in Salonika, was an important female journalist and author in İzmir's local press during Atatürk's era. Rebia Arif, alongside Cevriye İsmail, Benal Nevzat and Hasene Nalan, took active roles in İzmir's political life after local elections in 1930 and worked hard to raise awareness of women with their many published works. Rebia Arif was at the forefront of *Yeni Asır*'s editorial staff as a female novelist. In her novels, she created powerful, uninhibited and enterprising women characters who are sensitive to social and national issues. These characters are important because they reflect the spirit of Atatürk's era. *Kadın Tipleri (Types of Women)* is a remarkable novel which was serialized in 1934 and included both idealist, Republican women types and degenerate female figures in public city life during the early years of the Republic. Rebia Arif encourages women entrepreneurs that newly appeared in real life by creating journalist-author, engineer-aviator women characters in this book and tries to integrate Republican achievements with practice.

Keywords: Rebia Arif Bilgin, *Yeni Asır* newspaper, journalist-author women type, engineer-aviator women type.

1903-22 Eylül 1936 yılları arasında yaşayan Rebia Arif Bilgin, Rahime Hanım ile 1895'te Selanik'te *Asır* adıyla çıkmaya başlayan *Yeni Asır* gazetesinin kurucularından Abdurrahman Arif'in kızıdır.¹ Mustafa Galip, Ali Şevket, Mehmet Behzat kardeşlerin ardından doğan Âtiye, Rebia ve Saibe isimli kız kardeşlerden ortancasıdır. Lozan Antlaşması'ndan sonra mübadele hükümlerine uygun olarak Selanik'ten ayrılan ve Eylül 1924'te İzmir'in Pasaport İskelesi'ne ayak basan, bazen "Lozan Muhacirleri", bazen de "Mübadele Muhacirleri" olarak bilinen yüzlerce çileli insan arasında Abdurrahman Arif ve ailesi de vardır.² Bundan böyle *Yeni Asır*, İzmir'de çıkmaya devam edecektir.

Çok genç yaşta, Selanik yıllarında *Yeni Asır*'ın daimî yazar kadrosunda yer alan Rebia Arif, özellikle kadın hakları, sosyal ve siyasî meselelerle ilgili yazılarının dışında roman tefrikalarıyla ön plana çıkmaktadır. 22 Kânunısanı/13 Ocak 1922 tarihli *Yeni Asır*'da yayımlanan Musahabe-i Edebiyye II-Ah Şu Parnasyenler" başlıklı yazıda "gazetemizde tefrika edilen *Mina* ve *Onun Saadeti* romanları" ifadesinden hareketle *Mina* romanının Rebia Arif'in ilk romanı olduğunu tahmin edebiliriz. *Yeni Asır*'ın görebildiğimiz 11 Eylül 1920-31 Ağustos 1922 tarihli Selanik dönemine ait sayılarında *Mina* (1921), *Onun Saadeti* (1921) ve *Hakikat Peşinde* (1922) romanları tefrika edilmiştir. Gazetenin tam bir koleksiyonu olmadığı için *Hakikat Peşinde* romanının sadece ilk on iki tefrikasını takip edebilmekteyiz. Yaklaşık on yıllık bir aradan sonra 19 Kânunısanı 1931 tarihinden itibaren takip edebildiğimiz *Yeni Asır*'da *Kır Perisi* (1932), *Ayşe'nin Öcü* (1933), *Kadın Tipleri* (1934), *Beni Seviyor mu* (1934), *Yalnız İkimiz* (1934), *Zindan Güneşi* (1935), *Çapraşık Duygular* (1935), *Kadın İsterse* (1936) isimli romanları tefrika edilmiştir.³ *Vakit* gazetesinin 11 Şubat 1930 tarihli sayısında *Dinsiz Adam* romanı-

1 Ö. Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)* kitabında İzmir'de basın, edebiyat, siyaset, sağlık, eğitim alanlarında önemli faaliyetlerde bulunan kadınlardan Rebia Arif'le birlikte Evliyazade Naciye ve Makbule kardeşler, Hasene Nalan, Hadiye Hümeyra, Hatice Baise, Benal Nevzat, Cevriye İsmail, Vedide Baha Pars'ın biyografilerine de yer vermiştir. Gazete sayfalarında unutulup giden bu isimlerin ortaya çıkarılması hem İzmir kültür tarihi hem de kadın çalışmaları bakımından önemlidir. Ayrıca Huyugüzel'in İzmirli kadın yazarlarla ilgili başka bir çalışması için bkz. "İzmir'in İlk Kadın Yazarları," *Türk Kültürü ve Edebiyatında Kadın*, ed. Şerife Çağın ve Dilek Maktal Canko (İzmir: Ege Üniversitesi, 2019), 1-14.

2 Türkmen Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I* (İstanbul: Apa Ofset, 1989), 203.

3 Bu roman tefrikalarının tespitinde Huyugüzel'in *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)* kitabından (500-502) ve yine Huyugüzel'in danışmanlığında yapılan şu lisans tezlerinden yarar-

nın "Rebia Arif Hanım'ın en güzel eseridir. *Yeni Asır* sütunlarında takip ediniz" şeklinde bir duyurusu olmasına rağmen gazetenin bu sayıları olmadığı için roman tefrikalarına ulaşamamaktadır. Türkmen Parlak, bu romanlarla birlikte gazete tefrikalarında yazarı belli olmayan *Bir Aşk Kahramanı* (1934) ve *Temoçin'in Rüyası* (1936) isimli romanların da Rebia Arif'e ait olduğunu belirtmektedir (Parlak, 1989: 379, 404). Bu romanlar içerisinde sadece *Kadın Tipleri*, tefrika edildikten sonra 1935'te kitap olarak yayımlanmıştır. Telif romanlarının dışında yazarın R. B imzasıyla *Çar Aleksandr'ın Mavi Şeytani Katya* (1936) ve *Safı Aşk* (1936) başlıklı tercüme romanları ile Fransızcadan çevirdiği *Yaşamak* (1936) adlı büyük hikâyesi de mevcuttur. 14 Şubat 1936'da *Yeni Asır*'da *Çar Aleksandr'ın Mavi Şeytani Katya* adıyla tefrika edilmeye başlayan roman, yine aynı tarihte *Anadolu* gazetesinde imzasız olarak "Katya-Aleksandr'ın Mavi Şeytani" başlığıyla tefrika edilmiştir. Türkmen Parlak'ın verdiği bilgiye göre⁴ 1903'te doğan Rebia Arif, 1917'de *Yeni Asır*'da yazmaya başlamış ve elliye yakın eser vermiştir. Parlak'ın aile üyelerinden aldığını tahmin ettiğimiz bu sayı içerisinde muhtemelen romanları dışında sosyal konularla ilgili kaleme aldığı yazılar da mevcuttur.

Türkmen Parlak, *Yeni Asır*'ın İzmir'de sürecektir yayın devresinde, ilk defa bol resimli sayfa hazırlanmasına 1930'lu yıllarda başladığını belirterek "Kadın ve Moda" sayfası üzerinde durur. Avrupa'dan getirilen klişelerle haftada bir verilen bu sayfa, özellikle hanımlar ve terziler arasında büyük ilgi görmüştür. Bu sayfanın sorumlusu Rebia Arif'tir. Dönemin ünlü kadın yazarlarından biri olan Rebia Arif "Kadın ve Moda" sayfasının dışında birinci sayfada "Biz Kadınlar" başlığı altında kadın haklarını savunan yazılar da kaleme almıştır.⁵

Kadın haklarının yeni yeni verilmeye başladığı bu yıllarda, yazılarıyla kadınları durmadan uyaran Rebia Arif, *Yeni Asır*'ın 24 Mart 1930 tarihli sayısında kendi köşesinde bu değişime şöyle dikkat çeker: "Kadının içtimaî mevkiini tanımak istemeyen eski idarelerin tazyikini düşünelim. Dün ezilen kadın bir hiçten ibaretti. Bugün yeni Türk kadını her şey olmaya namzettir."⁶

lanılmıştır: Gülşay Özdemir, "Yeni Asır Gazetesi Bibliyografyası 1931-1950" (Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 1995); Seyhan Özer, "Anadolu Gazetesi Bibliyografyası 1929-1940" (Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 1984).

4 Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*, 403.

5 Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*, 282.

6 Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*, 289.

Ekim 1930'da gerçekleşen belediye seçimlerinde Rebia Arif, *Ahenk* gazetesinin sahibi Cevriye İsmail'le birlikte Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın İzmir merkezinden belediye meclisi üyesi adayı olarak gösterilir, ancak seçimi kazanamaz.⁷ Türkmen Parlak'ın tespitine göre *Yeni Asır*'ın 26 Ağustos 1930 tarihli sayısında "Günün Yazıları" köşesinde "Kim Seçilecek" başlıklı yazıyla okuyucuları aydınlatır. Makalede "Gözlerinizi sadece Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kendilerine münasip bulacak adaylarına dikmeyiniz. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın adaylarını da inceleyin" uyarısında bulunmuştur.⁸ 10 Eylül 1930 tarihli sayısında "SCF ve Kadınlar" başlıklı makalesinde "Türk münevver kadınları size hitap ediyorum. Size verilen hakları istimal için reyinizi izhar edin ve İzmir için en müfit göreceğiniz kadın namzetlerin kimler olabileceğini siz de kıymetler zamanından istifade ederek bildirin, ta ki münevver İzmir'de münevver kadınlık varlığı belirsin" demiştir.⁹

Yine *Yeni Asır*'da yer alan 2 Eylül 1934 tarihli "İntihabat ve Kadın" başlıklı yazısında, Türkiye Cumhuriyeti'nde artık cinsiyet farkı gözetmeyen apaçık, dümdüz bir yol olduğunu söyler ve bir Fransız gazetecinin yazısından alıntı yaparak kadınları kendilerini göstermeleri, seçimlere katılmaları konusunda harekete geçirmeye çalışır. Fransız gazeteci şöyle der: "Türk kadını henüz dün denecek yakın bir zamanda erkekle müsavi tanınmış, her hakka kavuşmuş oldukları halde bugün Fransız feministlerini utandıracak ve imrendirecek kadar her meslekte ve her mevkide muvaffakiyet göstermektedir. Esasen yeni Türkiye'de bir feministlik davası bile olamaz. Madem ki bu dava, kadını da vatandaşlık hakkına ve müsavi hukuka kavuşturma davasıdır."

Fransızca ve Rumca'yı anadili gibi konuşan, İzmir'deki pek çok hayır kurumu ile sosyal içerikli cemiyetlerin yönetim kurullarında görev alan Rebia Arif¹⁰ aynı zamanda Nisan 1931'de İzmir Türk Ocağı'nda Tokadizade Şekip'in başkanı olduğu, İzmirli edebiyatçıları bir araya getirmek amacıyla kurulan Edebiyat Cemiyeti'nin¹¹ üyesidir. Rebia Arif'in dışında Cemiyetin diğer üyeleri

7 Ö. Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)* (Ankara: Kültür Bakanlığı, 2000), 501.

8 Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*, 311.

9 Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*, 321.

10 Parlak, *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*, 403.

11 Sabahattin Çağın, *Tokadizade Şekip* (İzmir: Akademi Kitabevi, 1998), 76-77.

İzmir'in tanınmış ilk kadın yazarlarından Hasene Nalan, TBMM'nin ilk kadın milletvekilleri arasında yer alan Benal Nevzat ve Handan Servet'tir.¹²

Yeni Asır'ın 5 Şubat 1932 tarihli sayısında yer alan "Mekteplerimiz ve Himaye Heyetleri" başlıklı yazıda Hakimiyet-i Milliye himaye heyetinin yoksul çocuklar için gerçekleştirdiği yardım faaliyetleri üzerinde durarak halkı bu tür yardımlar için teşvik etmeye çalışır. Bu yazıdan ve 23 Eylül 1936 tarihli *Yeni Asır*'daki vefat haberiyle ilgili yazıdan anlaşıldığına göre Rebia Arif himaye heyetine üyedir ve aktif olarak bu heyette görev almıştır. Romanlarında da çocuk eğitimine önem veren, yoksul çocukları himaye eden karakterler dikkat çekmektedir. 1920-1930 yılları arasında *Ahenk* gazetesinin imtiyaz sahibi olan Cevriye İsmail, 30 Mart 1929 tarihli *Ahenk* gazetesinde "Kadın Anne" imzasıyla Rebia Arif'e ithafen "Acaba Çok Acı mı Olur?" başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Yazısında kısa bir süre önce Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin idare heyetine bir tek kadın üyenin seçilmemesinden şikâyet eder. Böyle bir cemiyette üyelerin yarısından fazlasının kadın olması gerektiğini belirtir. "Bir memlekette âcizleri ve çocukları şefkat ve himaye kadınlara tevdi edilmiş bir emanettir" diyerek bu duruma sessiz kalan, seçim günü oylarını kadınlara vermeyen hemcinslerini eleştirir. Bu yazıdan anlaşılıyor ki sosyal cemiyetlerde kadınların aktif rol alması kolay olmamıştır.

Rebia Arif, yedi ay süren ıstıraplı bir hastalık sonucu 22 Eylül 1936'da vefat eder. 23 Eylül 1936 tarihli *Yeni Asır*'da ölüm haberi "Çok Elim Bir Kayıp: Rebia Arif Bilgin hayata gözlerini kapadı" başlığıyla verilir. Yazıdan İstanbul'da vefat ettiği anlaşılmaktadır.

***

Cumhuriyet'in İlk yıllarında İstanbul'la birlikte İzmir'deki kadın hareketliliği dikkat çekici ölçüdedir.¹³ Kadınların sosyal ve siyasî hayat içerisinde aktif rol almaları için büyük çaba sarf eden kadın yazarların bir kısmı Selanik'ten özellikle İstanbul ve İzmir'e gelmiş kadınlardır. Rebia Arif'in yazdığı dönemde Nezihe Muhiddin, Sabiha Sertel, Suat Derviş radikal feminist yazılarıyla ve girişimci

¹² Hüseyin Tuncer, Yücel Hacıoğlu ve Rağıp Memişoğlu, *Türk Ocakları Tarihi: Açıklamalı Kronoloji*, c. 1, 1912-1931 (Ankara: Türk Ocakları, 1998), 303.

¹³ Büyük ölçüde İzmir basınından hareketle çalışmalarını ortaya koyan, gazete ve dergilerde unutulmuş değerleri gün yüzüne çıkaran Ömer Faruk Huyugüzel'in *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)* kitabı, İzmir'deki kadın hareketliliğini ortaya koyması ve bu kadınları bir arada ele alması bakımından önemlidir.

yönleriyle İstanbul'da kadın hareketliliğinin başını çeken isimlerdir. Ayrıca Nezihe Muhiddin ve "Cici Anne" imzasıyla Sabiha Sertel, İzmir basınında da yazılarıyla yer almışlardır. Kadının eğitilmesini, toplum içindeki konumunu eserlerinde ele alan ve Milli Mücadele'ye aktif olarak katılmış olan Halide Edip'in kadın yazarlar üzerindeki etkisi büyüktür. Bu etki, Rebia Arif'in Milli Mücadele yıllarını ele aldığı eserlerinde de görülmektedir. İstanbul'a paralel olarak İzmir'de Rebia Arif'le birlikte Cevriye İsmail, Benal Nevzat, Hasene Nalan yazılarıyla ses getirmiş, aktif siyaset içerisinde rol almış kadınlardır. Bu kadınların çoğunun yazar kimlikleriyle birlikte gazeteci kimliklerinin olması da önemlidir. Kadın, bu dönemde her bakımdan önceki dönemlerle kıyaslanmayacak ölçüde etkili ve girişimcidir.

Rebia Arif'in eserlerinde güçlü, aktif, serbest tabiatlı, sosyal ve milli meseleler karşısında duyarlı, girişimci kadın tipleri özellikle dikkati çekmektedir. Kurguladığı kadınlar Atatürk devrinin ruhunu yansıtmaları bakımından önemlidir. İlk romanı olduğunu tahmin ettiğimiz *Mina*'daki, Mina isimli kadın karakterle 1932'den sonra takip edebildiğimiz romanlarındaki kadın karakterler arasında sosyalleşme ve cemiyet hayatında, milli davalarda rol alma bakımından dikkat çekecek ölçüde bir gelişme görülmektedir.

Rebia Arif'in eserlerinde genellikle romanın merkezinde yer alan kadın karakterler küçük yaşlarında anne ve babalarından ya birini ya da her ikisini birden kaybetmişlerdir. Bazıları bu eksikliği bir aile yakınıyla gidermeye çalışırken bazıları da erken yaşta mücadeleye girerek kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmişlerdir. İyi eğitim almışlardır, yabancı dilleri vardır, güzel sanatlara düşkünlüdürler, fiziki olarak da güzel ve bakımlıdırlar.

Tefrikalarına ulaşabildiğimiz 1921 tarihli *Mina* romanından on üç yıl sonra 1934'te tefrika edilmiş olan *Kadın Tipleri*, Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehir hayatı içerisinde idealleri olan, Cumhuriyet'in kazanımlarını benimsemiş kadınlarla birlikte, toplumun dejenere olmuş kadın tiplerine yer vermesiyle dikkate değer bir romandır. Özellikle *Yeni Hayat* isimli bir gazetede yazar kimliğiyle ön plana çıkan romanın kahramanı Sencan ve makine mühendisliğinde okuyup pilot olmak için ailesini, özellikle babasını karşısına alan Bilen karakteri romanın tefrika edildiği 1934 yılı düşünüldüğünde devrin ön plana çıkarılmaya çalışılan kadın tiplerini yansıtır niteliktedir. *Kadın Tipleri* romanı, İzmir'de çıkmış olan *Ahenk* gazetesinin sahiplerinden Cevriye İsmail ve *Yeni Asır*'ın daimî yazarlarından

olan Rebia Arif'ten izler taşır. 1920-1930 yılları arasında *Ahenk* gazetesinin imtiyaz sahibi olan, kadın haklarıyla ilgili yazılarıyla dikkat çeken Cevriye İsmail, aynı zamanda işgal döneminde bazı sosyal kuruluşlarda aktif rol almış ve yukarıda belirttiğimiz üzere Rebia Arif'le birlikte 1930'da belediye seçimlerinde Serbest Fırka'dan belediye meclis üyeliğine aday olarak gösterilmiştir.¹⁴ Cevriye İsmail'in hayatı hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmasak da gazeteci, mücadeleci, kadın meselelerine duyarlı yönü, sosyal derneklerde yer alması, maddi sıkıntılar çekmesi ile *Kadın Tipleri* romanındaki Sencan karakterinin hayatı arasında önemli benzerlikler vardır.¹⁵ Cevriye İsmail, İzmir'in ilk kadın milletvekili olan Benal Nevzat'a ithafen 1 Mayıs 1929 tarihli *Ahenk* gazetesinde kaleme aldığı "Hayatımıza Bir Nazar" başlıklı yazısında üç tip kadın üzerinde durur. Bunlardan ilki mücadeleci, hayatta faal, zeki, okumuş, evi idare etmekte bilgili, evladına, ailesine, memleketine ümit veren güçlü kadınlardır. İkinci tip; cahil, idaresiz, aciz, varlığından bîhaber, ailesini, evladını bilmeyerek felakete sürükleyen, karanlıklar içinde faydasız yaşayan kadınlardır. Üçüncüsü ise münevver, akıllı, okumuş fakat evladına, ailesine, memleketine yabancı; süs, zinet, eğlenceye düşkün, faydasız bir surette para sarf ederek ailesinin, memleketinin iktisadî hayatında yarıklar açan kuklulardır. Cevriye İsmail özellikle bu üçüncü kadın tipini, kötü örnek olduğu için tehlikeli bulur. Bu kadın tipleri ile Rebia Arif'in *Kadın Tipleri* romanında ortaya koyduğu kadınlar arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Ayrıca Rebia Arif, 1933'te tefrika edilen, konusunu İzmir'in bir köyünden alan *Ayşe'nin Öcü* romanını da Cevriye İsmail'e ithaf etmiştir.

Mühendislik okuyup pilot olmak isteyen Sencan'ın yeğeni Bilen karakteri ile ilk kadın pilotumuz Bedriye Tahir Gökmen arasındaki benzerlikler de dikkat çekicidir. O da Bedriye Tahir gibi erkeklerin egemen olduğu bir alanda var olmak için mücadele vermiştir. 29 Temmuz 1933 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde "İlk

¹⁴ Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları*, 120-121.

¹⁵ Bu tarihe kadar Türk edebiyatında örneklerini fazla görmediğimiz gazeteci-yazar kadın tiplerinin bir örneği epey önce 1899'da yayımlanan Ahmet Mithat'ın *Hikmet-i Peder* romanında görülmektedir. Gazeteci-roman yazarı Rana, bizzat sosyal hayatın içinde yer alan aktif bir roman karakteridir. Bkz. Özlem Nemutlu, *Ahmet Mithat Efendi'nin Kütüphanesi: Hikâye ve Romanlarında Okuma Eylemi*, (İstanbul: Dergâh, 2018), 39; Hülya Argunşah, "Mithat Efendi Rehberliğinde Kadın Okuyucudan Kadın Yazara," *Vefatının 100. Yılında Ahmet Mithat Efendi Armağanı*, haz. Mustafa Miyasoğlu (İstanbul: Beykoz Belediyesi, 2012), 49-62.

Tayyareci Türk Kadını” başlığı altında Bedriye Tahir’in on gün sonra diplomasını alacağı belirtilmiştir. Vecihi Hürkuş’un açtığı Vecihi Sivil Tayyare Mektebi’nin on iki erkek öğrencisi arasında yer alan iki kadından biridir.¹⁶ *Kadın Tipleri* romanı tefrika edilmeden bir yıl önce 1933’te iki kadın, ilk Türk mühendis kadınlar olarak mezun olmuşlardır. 14 Nisan 1933 tarihli *Anadolu* gazetesinde “İlk Türk Kadın Mühendisleri Mühendis Mektebinden Diplomalarını Aldılar” başlıklı bir haber yer almaktadır. Bu haberde Melek ve Sabiha Hanımların ilk Türk mühendis kadınlar olarak Yüksek Mühendis Mektebi’nden diplomalarını aldıkları duyurulmaktadır.

Kadın Tipleri, erkeklerin egemen olduğu mesleklerde var olmaya çalışan güçlü kadın tiplerini ve bu kadınların etrafı anlatımıyla Rebia Arif’in diğer eserleri arasında ayrı bir yerde durmaktadır. Rebia Arif’in *Yeni Asır*’ın yazar kadrosu arasında yer alması ve basın dünyasından bir ailede yetişmesinin bunda büyük payı olsa gerek. Ayrıca *Ayşe’nin Öcü*, *Onun Saadeti* romanlarında ön plana çıkan serbest tabiatlı, güçlü kadınlarla birlikte Sencan ve Bilen karakterleri İzmirli olmalarıyla da dikkati çekmektedir. “İzmir’in Kızları: Bir Kent Kültürünün Yansıyan İmgesi” başlıklı çalışmada İzmirli kız/kadınların güzellikleri, özgüvenleri, özgürlüklerine düşkünlükleriyle pek çok edebî esere konu oldukları vurgulanır.¹⁷

Romanın merkezinde yer alan Sencan, yirmi yedi yaşlarında gazeteci, yazar kimliğiyle devrine göre girişimci bir kadındır. On altı, on yedi yaşında babasını kaybedince pek çok şeyle savaşmak zorunda kalmıştır. Bir taraftan edebiyat kursuna devam etmiş, bir taraftan da lisede lisan muallimliği yapmıştır. Gazete ve dergilerde kadın ve sosyal hayat hakkında yazılar kaleme almıştır. Sencan, *Yeni Hayat* gazetesini sonradan kocası olacak olan kişiyle birlikte İstanbul’da kurmuştur. Gazetenin İstanbul ve Anadolu’da tanınmasında Sencan’ın rolü büyüktür. Kocasî Kâmran, Sencan’ın gazeteyi yaşatan gayretini inkâr etmez, fakat başkaları takdir ettiği zaman onu kıskanır ve kendine rakip olarak görür. Sekiz senedir evli olan Sencan’a göre kocası “mütehakkim, müteceviz” bir erkek tipidir (s. 3).¹⁸ Paraya, şöhrete düşkündür. Bütün erkeklerin kadınlara sadece cinsel istekle

16 Selgin Zırhlı Kaplan, “Yarım Kalan Bir Macera, Sessiz Sedasız Yitip Giden Bir Hayat: Türkiye’nin İlk Kadın Pilotu Bedriye Tahir Gökmen,” *Petrol-İş Kadın*, s. 58 (Mayıs 2018): 44-45.

17 Aylın Nazlı ve öte., “İzmir’in Kızları: Bir Kent Kültürünün Yansıyan İmgesi,” İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri: 22-24 Ekim 2009 (İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2010), 64.

18 Rebia Arif, *Kadın Tipleri* (İstanbul: Semih Lütfi Bitik ve Basımevi, 1935), 120 sayfa. Metin içindeki alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

yaklaştığına inanır (s. 13). Ona göre medeni kanunla ne kadar haklar verilirse verilsin kadın daima kocasının hükmü altındadır.

Kâmran bir gün, Sencan'ın çocukluk arkadaşı olan, İzmir'de doktorluk yapan Ural'ın bir mektubu yüzünden lüzumsuz kıskançlıklar çıkarır ve karısıyla tartışır. Aslında kendisi karısını aldatmaktadır. Bu aldatma sonucunda Sencan kocasını terk ederek teyzesinin de yaşadığı İzmir'e yerleşir. Kâmran, ayrıldıktan sonra karısının gazetede ki hakkını da reddetmiştir. Sencan, İzmir'de sosyal çevreye girerek, köyleri dolaşarak, eski yeni telakkileri inceleyerek *Kadın Tipleri* adını verdiği romanını yazmaya başlar. Aslında bu romanın ortaya çıkma serüvenini de okuruz bir taraftan:

Çalışıyor ve yazıyorum. Yazılarımla etrafımı alâkadar etmek, muhitime bir yardım kolu uzatmak, yani kendi benliğimizi bütüne hasretmek, bütün için yaşamak, yaşamağı istemek sönmez bir ışık değil mi? (s. 85).

Sencan "Türk kadının acz ve esaret içerisinde geçen devresi"nin son bulmasını arzu ederek yoğun bir faaliyet içerisine girer. Cumhuriyet rejimiyle birlikte cemiyet hayatında aktif rol alan kadın modeline örnek oluşturmaya çalıştığı gibi kaleme aldığı romanda da buna uygun tipler çizer: "Cumhuriyet rejiminde, inkılâp ruhlarını, anlayış kabiliyetlerini tartıyor, yaşatmak istediğı tiplerin mükemmel bir etüd halinde krokilerini çiziyordu" (s. 39). Sencan kadınları üç kategoriye ayırır: Kukla gibi kurulan kadın; bikan, bıktıran kadın; yapan, yapabilen kadın (s. 39). Sencan ve yeğeni Bilgen romanda asıl vurgulanmak istenen Cumhuriyet rejiminin yetiştirdiğı, inkılapların, Medeni Kanun'un kazanımlarının farkında olan "yapan, yapabilen" kadını temsil ederler.

Sencan, basın hayatında kendinden emin, duygularına esir olmayan bir kadın yazar olarak tanıtılır. Gelen yazıları tashih eder, telgraflarla ilgilenir: "Matbaaya geldiğı vakit geniş bir nefes aldı. Mürekkep kokusu, kâğıt çıtırdısı, makinelerin uğultusu genç kadını maneviyattan maddiyata çekmişti" (s. 9), "Artık kafası hislerden uzak, yalnız gazeteyi dolduracak yazılarla meşgul görünüyordu. Makine üstünde muttarit tiktak'larla uçan parmakları makine gibi kâğıtları karalıyor, karalıyordu" (s. 9) gibi ifadeler 1930'larda erkeklerin egemen olduğu basın dünyasında güçlü bir kadının varlığını göstermesi bakımından önemlidir. İzmir'e gittikten sonra Tire, Bayındır ve civar köylerde incelemeler yaparak sosyal hayatla, kadınla ilgili meselelerde yazılar kaleme alır.¹⁹ İşçilerin

¹⁹ Sencan'ın Ege'nin köylerinde gözlemler yapıp yazılar kaleme alması dönemin halkçılık anlayışına uygundur. *Beni Seviyor mu?* romanında da ideal bir mühendis, Anadolu'da faaliyetlerde bulunur.

arasına katılmayı, onlarla anlaşmayı tavsiye eden bir okurundan aldığı mektupta işçinin dediği gibi bu verici kitlenin verimiyle doyduklarını, fakat onları doyuramadıklarını kabul eder. Aldığımızı verdiğimiz gün inkılabın yüksek ülküsüne erişebileceğimize inanır.

Sencan'ın yeğeni Bilen de tıpkı teyzesi gibi mücadelecı, tuttuğunu koparan bir kadın tipidir. *Kadın Tipleri* romanının “yapan, yapabilen” kategorisinde yer alan aktif kadın tipini, Cumhuriyet neslini temsil eder. Basın hayatında kendisini kanıtlayan Sencan gibi o da bütün engellemelere rağmen makine mühendisi olmaya karar verir ve okumak için İzmir'den İstanbul'a gider. Bilen, aldığı bu kararda ailesiyle, özellikle de babasıyla mücadele ettiği gibi mesleğin içindeki erkek zihniyetiyle de mücadele etmek zorunda kalır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kadınlardan daha çok öğretmenlik gibi meslekler beklenirken Bilen'in toplumda erkek mesleği olarak görülen makine mühendisliğini, hatta sonrasında da pilotluğu seçmesi tesadüfî değildir. Rebia Arif kuşkusuz Bilen karakteriyle hem yaratılmaya çalışılan yeni kadın tipini göstermek hem de o dönemdeki bir ilke dikkati çekmek istemiştir. Atatürk döneminin belirgin özelliklerinden biri, yeni rejimin politikalarını halka ulaştırmaktır. Bu şekilde Atatürk'ün, kızların mühendislik okullarında okuması konusundaki teşvikleri *Kadın Tipleri* romanında yansımaları bulmuştur.²⁰ Rejim, kadınların mühendis olma yönündeki engelleri kaldırmıştır. Ancak diğer tarafta Türk aileleri henüz böyle bir teşebbüse hazır değildir. Bu nedenle de Bilen mühendislik kararında babasının tepkisiyle karşılaşır. Otoriter biri olan babası Sami Bey'e göre Bilen'in pilotluk hevesi çocukça bir fanteziden ibarettir. Ona göre kadının avukat, doktor, muallim, kimyager gibi bir mesleği, sanatı olmalıdır. Sami Bey'in tanıdığı Ferit Bey bir teklifte bulunmuştur. Bilen'i iyi bir maaşla büyük bir ticarethanenin muhasebecisi yapmak ister. Teklifi kabul etmeyen Bilen'e öfkeli olan Sami Bey'e göre “kızının dizgini daima kendi elinde olmalıdır. Başboş bırakılırsa gemi azıya alır” (s. 15). Kadın evlenene kadar babasının izin verdiği müddetçe; evlendikten

---

Yine *Yeni Asır*'ın 22 Kânunısani 1932 “Kadın Köşesi: Köy Hocaları” başlıklı yazısında köylerin, köylülerin kalkındırılması, köy mektepleri ve köy hocalarının önemi üzerinde durulur. Bu yazısında olduğu gibi eğitim meselelerine vurgu yaptığı yazılarında Rebia Arif'in takdir ettiği kişilerden biri Cumhuriyet devri İzmir'inin tanınmış eğitimcilerinden ve aynı zamanda *Yeni Asır*'ın yazar kadrosundan olan Asım Kültür'dür.

20 Günseli Naymansoy, *Atatürk ve Kızları* (Eskişehir: Eskişehir Sanayi Odası, 2010), 5-6.

sonra ise eşinin izin verdiği ölçüde karar verme ve yaşam hakkına sahiptir. Bilin ise mühendisliğin erkeklere özgü bir meslek olarak görülmesine karşı çıkar ve heveslerinin peşinde koşar:

Hayır, çocuk değilim baba. Evet tekrar ederim, hayatımı başkalarının iflasına veya emirlerine bağlamaktansa kendi azim ve irademle parçalanmağı tercih ederim. Biliyorsunuz ki daha küçükten tayyarelerime kıymet verir, onları saklardım. İşte bugün küçükleri ile oynadığım gibi büyükler ile uçmak, elimin altında aynı bir oyuncak gibi istediğim tarafa sevk etmek azmiyle makine mühendisi olacağım. Yurdumun üstünde Türk göklerine sahip olmak biricik idealimdir (s. 19).

Bilin, geleceği başkasının elinde olan bir işte çalışmak yerine makine mühendisi, kadın "tayyareci" olmak, makinesini kendisi idare etmek emelindedir. Babasını ikna ettikten sonra eğitimine başlayan Bilin'in en büyük yardımcısı makine mektebi muallimlerinden pilot Cemil'dir. Yalnız Cemil de kadını "bir vazoda istendikçe değiştirilen bir çiçek" olarak görmektedir (s. 41). Bilin ise övgü ve zarafet sembolü gibi kadına verilen bu isme karşıdır. Bu tanımlamada yalnız bir zevk, koparılp koklandıktan sonra fırlatılmaya mahkûm bir zavallılık vardır (s. 42).

Başlarda Cemil'in "müthiş avcılık"ı karşısında yeğeni Bilin'in tecrübesizliğinden endişeye kapılan Sencan, ilerleyen zamanlarda bu endişelerinin yersiz olduğunu anlayacaktır. Bilin, kadına bir fabrikadan çıkmış gibi şahsiyet atfetmeyen erkek tipini Cemil'in şahsında eleştirmektedir. Teyzesine yazdığı mektupta şöyle der:

Öyle zannederim ki bu adamın nazarında kadın, aynı fabrika mahsulü bir meta'dır. Bu fabrikanın çeşit çeşit kalitelerinde, mukavemeti fazla birinci kaliteler, az çok daha çürük mallar da var! Fakat ne de olsa aşağı yukarı hepsi birbirinin modeli!

Ben, burada onun zehabını düzelterek, gururunu yenecek en kuvvetli silah kullanıyorum:

Bu modeller arasında kendi gibi kırılmaz, bükülmez, çelikler de olduğunu ispat etmekle...

Biliyorsun ki değişmeyen hayatı sevmem. Dümdüz yaşamak canımı sıkır. Burada itiraf ederim; münakaşa, çarpışma, yarış, spor, hoş sohbetlerimde, tatil zamanımda en sevdiğim şeylerdir. Cemil Bey biraz da bu zevkimi tamamlayan bir adam olduğu için mektepte hocam, evde kılıç çeken birer muharip gibi çarpışıyoruz (s. 57-58).

Bilin aynı zamanda babasının arkadaşı harp zengini Ferit Bey'in ve hafif bir kadın olan İclâl Hanım'ın kızı Akay üzerinden dönemin dejenerer olmuş kadın

tipini eleştirmektedir. Bu kadın Sencan'ın kategorize ettiği kadın tiplerinden “kukla gibi kurulan kadın” grubuna girer. Çünkü bu tip kadınlar Avrupaî yaşamın sadece süsünü alan, sosyal hayata güzellikleri, kıyafetleri, makyajlarıyla dahil olmaya çalışan; evlenmeyi ilke edinen ve sonunda kocasının hakimiyeti altına giren kadınlardır. Bilen, bu asrî görünümlü kadınlara benzemediği için kendisiyle övünür. Çünkü “erkek mesleği” olan makine mühendisliği ve pilotluğu seçmesi, okuyan, kültürlü kadınları savunması, babası Sami ve hocası Cemil Beylere kadının erkek hegemonyası altında kalmadan yaşayabileceğini göstermesi, haklarını savunması onu asrî görünen kadınlardan ayırmaktadır:

Noksanını erkeğin eğilmesiyle örtmeğe çalışan herhangi bir kadında meziyet göremem. Belki, evet belki tam mânâsile dışı kadınlardır onlar!...

Zevkin, eğlencenin, süsün, güzelliğin birer bediası... Fakat içi boş bir davul gibi biraz deşik, çatlak, kulak tırmalayan bir ses çıkarırlar. Onların asrî birer maskesi var, onu çek, al, eski manken kadının, bir şey yapamayan modern bir krokisi belirir. Yorulan, koşan, çalışan cemiyetin ortasına bırak, şaşırırlar. Boş kafalarının gümbürtüsü ile gözleri kararır. O vakit tutunacak cankurtaran bir erkeğe, kocaya dayanırlar. Bu aczi, bu bilgisizliği örtmek için de sizin dediğiniz gibi manikürlü tırnaklarını uzatarak eskisinin intikamını almak isterler (s. 70).

Bilen aynı zamanda spora düşkündür; kürek çekmek, sandalla gezmek en sevdiği spordur. Katıldıkları bir sandal yarışında Bilen'le Cemil öne geçer ve yarışı Bilen kazanır. Modern kadının sporla ilgilenmesi ve sağlıklı bir bedene sahip olması yine devrin inkılaplarının bir yansımasıdır. Atatürk'ün beden eğitiminde ve spor politikasında güttüğü asıl amaç, gençlere beden sağlığıyla birlikte millî ve evrensel erdemler kazandırmaktır.²¹ Dolayısıyla Bilen bu yönüyle de oluşturulmaya çalışılan zeki, çalışkan, haklarının farkında olan aktif ve sağlıklı Türk kadınının bir sembolüdür.

Bu kısım ve Bilen'in Cumhuriyet Bayramı tatilinde katıldığı bir balo çok canlı anlatılmıştır. Cumhuriyet'le birlikte değişen eğlence hayatını göstermesi bakımından da bu bölümler dikkat çekicidir. 1930'dan sonra Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Türkiye'nin birçok kentinde zamanımızda bile olmayan balolar ve danslı gösterilerin tertip edildiğini düşünürsek bu bölümü devrin eğlence hayatının bir yansıması olarak görebiliriz. Bilen'in hiç eğlenmediği bu balodan hareketle toplumun dejenere olmuş kesimi eleştirilir.

21 Özbay Güven, “Atatürk ve Spor,” *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi*, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009), 263-272.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında kadının cemiyet hayatı içerisinde daha fazla yer alması, kibar salonlarında, balolarda görülmesi pek çok edebiyat eserlerinde işlenmiştir.²² Rebia Arif'in çoğu eserinde görüldüğü gibi genç kızların belli bir yaşa gelince bir tanıdık aile aracılığıyla kibar salonlarına girip çıkması adeta beklenen bir geleneğe dönüşmüştür. Genelde gençler müstakbel eşlerini bu salonlarda tanıma imkânı bulurlar. Rebia Arif'in ideal kadınları ise kibar salonlarının yabancı olmamakla birlikte bu çevrelerden sıkılırlar ve dejenere buldukları salon hayatından uzak durmaya çalışırlar. Diğer romanlarında da karşımıza çıkan bu tür eğlence mekânlarının, davetlerin tasvirinde Rebia Arif'in gözlem gücünün başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Sosyete kesiminin eğlence hayatının anlatımında dönemin erkek yazarlarından farklı olarak bir kadın hassasiyetini, kadın dikkatini hissederiz.

Romanda üzerinde durulan balo, talebe cemiyetinin Maksimbar'da verdiği mevsimin en orijinal, en eğlenceli balosudur. Bilen, Cemil Bey'le dans ederken eniştesi Kâmran ve Kâmran'ın Sencan'ı aldattığı Ferit Bey'in karısı İclal Hanım'la karşılaşır. Bilen kadını görünce teyzesinin yazmakta olduğu *Kadın Tipleri* kitabını hatırlar ve teyzesine yazdığı mektupta şöyle der:

Bu eserde 'herkes yaşayış tarzına göre kendi tipini bulmalı' diyordun. Mesela diyorum, kitabın bir nüshasını da şu İclal hanımefendiye vermeli, kendi gibi 'yıkıcı tiplerin' cemiyet içinde takındığı sahte maskelerin siyahlığı altında bunalsın, kendi kendini ikna etsin (s. 62).

Bilen, baloda yine İzmir'den tanıdığı arkadaşı Akay ve "yanında bir buldok gibi sessiz ve hayran duran, uzun boylu, şişman" kocasıyla karşılaşır. Akay da İclal gibi dejenere bir tiptir. "En mahir terzilere diktirdiği zengin tuvaletini süsleyen kıymetli taşların parıltısı ile sarı saçları, beyaz müdevver omuzları güzelliğini artırmış. Balonun Venüs'ü olmuş"tur (s. 64). Bir vals çalmaya başlar ve Akay kocasıyla dans etmek yerine daha çok güzelliğine hayran olan erkeklerin kollarında döner. Bilen'in hiç eğlenmediği bu balo dolayısıyla Kâmran'la İclal ve Akay'la kocası gibi toplumun dejenere insanları eleştirilmiş olur.

Bu eğlence mekânlarından hoşlanmayan Bilen'i, karlı bir günde Ada'nın beyaz çamları altında okul arkadaşlarıyla eşekler üzerinde yaptıkları koşu daha

²² Ferda Bulut, "Tanzimat ve Edebiyat-ı Cedide Romanında Batılı Bir Eğlence Kültürü: Balo," *International Journal of Eurasia Social Sciences*, s. 20 (2015): 39-65.

çok eğlendirir. Cemil Bey'e, böyle havalarda gezmeyi, koşmayı lüks bir salonda verilen çaylara tercih ettiğini söyler (s. 68).

Cemil Bey'in çok defa erkek arkadaşlarının ilerisinde bulunduğu Bilen hakkında kadın olmasından doğan tereddütleri vardır. Onun da ileride Akay gibi güzellik ve zarafetin sevk ettiği yarışlarla alakadar olacağını düşünür. Bilen ise Cemil'in aksine istikbalde kendisi gibi zekâsını kullanarak güçlükleri yenecek kadınların çoğalacağına inanır. Ona göre Akay gibi kadınların asrî maskelerinin altında acizlik ve bilgisizlik vardır.

"Yorulan, koşan, çalışan cemiyetin ortasına bırak şaşırırlar... Boş kafalarının gümbürtüsü ile gözleri kararır. O vakit tutunacak cankurtaran bir erkeğe, kocaya dayanırlar! Bu aczi, bu bilgisizliği örtmek için de sizin dediğiniz gibi manikürlü tırnaklarını uzatarak eskisinin intikamını almak isterler" (s. 71) diyen Bilen, bugün azınlıkta olanların yarının ekseriyetini oluşturan mükemmel tipler olacağına inanır.

Bu dönemde balolar kadar müziğe de önem verilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, müziği çağdaşlaşmanın bir kriteri olarak görmüş; "Bir ulusun müzikçilikteki eğilimine önem verilmezse o ulusu ilerletmek mümkün olamaz" sözüne inandığını belirtmiştir.²³ Dolayısıyla müzik sadece balolar gibi merasimlerden yükselmemiş; sanat politikaları geliştirilerek belli bir disiplin içerisine alınmıştır. Rebia Arif, devrin bu özelliğini Sencan üzerinden vermiştir. Bilen, nasıl ki entelektüel, atletik, sporcu bir kadını sembolize ediyorsa Sencan da tahsilli, kültürlü ve müzikle ilgilenen kadını sembolize etmektedir. O, Türk edebiyatında sıklıkla görülen sadece piyano çalan, çeşitli toplantılara iştirak eden birisi değildir. Hem iş kadınıdır hem yazardır hem de iyi derecede piyano çalmaktadır:

Chopin'in Nocturn'ünü çok severdi. Sencan'ın kulakları ruhundan kopup gelen seslerle doldukça güzel yüzü, solgun bir süzünülikle dalıyor, ince hatları manidar kıvrımlarla uzanıp kısalıyordu. Uzunca beyaz parmakları, kanatlarını çarpan kuşlar gibi tuşlar üstüne dokunmuyor sanılan bir süratle uçuyor, bir morsodan diğerine atlıyordu (s. 73).

Romanda kadın ve erkeğin bir araya geldiği baloların ve çeşitli spor müsabakalarının ardından sayfiyelerde yapılan gezilerden, "deniz banyoları"ndan

23 Ali Uçan, "Atatürk ve Müzik," *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009), 1254.

da bahsedilir. Bu da devrin bir çeşit eğlence tarzıdır.²⁴ Sencan, arkadaşı Ural'la Çeşme'ye gider. Yazar, Sencan'la Ural'ın denizde şakalaşma ve yüzme anlarını anlatmakla kalmayıp aynı zamanda plajda vakit geçiren insanları canlı bir şekilde aktararak toplumdaki değişime de dikkat çekmiştir:

Bugün pek kalabalık galiba! Denizden kahkahalar, haykırışmalar geliyor. Önlerinde aynı yolu tutmuş kadınlı erkekli bir grup mayolarla savrulmuş geçtiler.

Çocuklar yalın ayak kumlarda düşe kalka yuvarlanıyorlar. Sencan beyaz ince kumları yalaya yalaya uzayan, derinleşen sulara hemen atılacak bir hevesle bakıyordu.

Güneşin pırıltılarından elmas kabartmacıklarla işlenmiş kafalar, yüzlerine yapışmış saçları, vücutlarına dolaşmış mayolarıyla sularla kaynaşıyor, oynuyor, dalıp dalıp çıkıyorlardı (s. 101).

Rebia Arif'in diğer romanlarında da gördüğümüz gibi Sencan ve Bilgen gibi ideal kadınlar yaşadıkları dönemlerde en kibar muhitlere girip çıkarlar, güzellikleri ve eğitimleriyle dikkat çekerler. Dejenere olmuş çevrelerin akıntısına kapılmak yerine birey olarak var olmaya, dönemine göre erkek işi olarak görülen mesleklerde başarılı olmaya, cemiyet hayatında yararlılıklar göstermeye çalışırlar.

Millî Mücadele ruhuyla, inkılapların heyecanı ile kaleme aldığı bu tür romanlarında Rebia Arif, böylesine güçlü, rol-model oluşturacak kadınların karşısına ideal bir evlilik ve aile hayatı için gerekli, insanların yaralarını saracak, toplumu kalkındıracak doktor, mühendis asker ve pilot tipler çıkarır. *Mina*'da Mina, Doktor Reşit Mümtaz'ı şair Cemil İrfan'a tercih ederken *Beni Seviyor mu?*'de Ülkü, mühendis Hasan Bülent'i müzisyen Haluk'a tercih eder. *Yalnız İkimiz*'de Tomris hemşirenin eş olarak seçtiği erkek, vatani uğruna ölümü göze alan Kuvayi Milliyeci Özdemir'dir. *Kadın İsterse*'de doktor Suna mühendis Demir'i, pilot olan Ayten yine kendisiyle aynı meslekten pilot Özgür'ü eş olarak seçer. *Kadın Tipleri* romanında eşinden ayrılan Sencan da uzun bir tereddüt döneminden sonra kendi özgür iradesiyle Doktor Ural'la evlenmeyi kabul eder. İş evliliği meselesine geldiği zaman kadının özgürlüğüne hanel gelmeyeceğini anladığı ana kadar teklifi kabul etmemesi ve buna inandıktan sonra kararını vermesi önemlidir. Bu kadınlar özellikle bütün karşı koymalara rağmen kendi özgür iradeleriyle eşlerini seçerler. Kadının özgürlüğüyle birlikte annelik de

24 Mesut Çapa, "Eğlence, Spor ve Boş Zaman Etkinlikleri," *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi*, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009), 351-372.

önemsenen bir mevzudur.²⁵ Bilen'in annesi Leyla Hanım geleneksel düzen içerisinde yetişmiş, kadının zamanı geldiğinde aile kurması gerektiğine inanan bir kadındır. Yeğeni Sencan'a verdiği şu öğüt anlamlıdır:

Evet cesur ve atılgansın, hayatını bir erkeğe dayanmadan düzeltmekten ve kazanmaktan âciz değilsin, ince ve çok yüksek bir kalbin var ki kırılğan gururuna acınmak endişesi sana, hatta aşkını bile inkâr ettiriyor. Fakat kadınlığı inkâr edemezsin. Kadın tiplerinde unutmamaklığın elzem olan bir tip de kadın anne olmalıdır (s. 84).

Nitekim romanın sonunda Bilen'in de gayretleriyle Sencan Doktor Ural'ın evlilik teklifini kabul eder. Bu tür ideal evlilikler kadını mutlu edeceği gibi toplum için de hayırlı olacaktır.²⁶

---

25 Rebia Arif kadının iş ve ev hayatındaki rolüyle ilgili yazılar da kaleme almıştır. *Yeni Asır*'ın 11 Şubat 1931 tarihli sayısında yayımlanan "Kimi Sağa Kimi Sola-İçtimâî felakete karşı gelmek için genç kızlarımızla meşgul olalım" başlıklı yazısında geçmiş dönemlere göre kadınlardaki değişim üzerinde durmaktadır. Rebia Arif bu yazısında, erkeğe mahsus sanılan her işe kadın mesaisi karıştığını, bir zamanlar yalnız ev işleriyle meşgul olan kadının aile ocağı dışında da pek güzel başarılı olabileceğini savunur. İş hayatında kadını aktif bulduğu Amerika'dan örnekler vererek büyük şehirlerde bürolar, ticaret evlerinin günde yedi saat hayatını kazanmak için çalışan kadınlarla dolu olduğunu, bu kadınların aynı zamanda mutlu olduklarını belirtir. Erkekleri büyüten kadının ciddi terbiye görmesi gerektiğini vurgulayan Rebia Arif, annelik ve terbiye meselesine dikkat çeker: "Mürebilerimiz bilhassa yarımın annelerine ev kadını ve iş kadını ayırt etmemeği telkin etmeli, beşeriyetin tekamülünü ihzar eden kadın kutsî vazifesine aile ocağından başlamalıdır. Birinde muvaffak olanın diğerinde de mağlup olmayacağı şüphesizdir. Kadın ne kadar terakki eder, ne kadar yükselirse yükselsin onun en yüksek vazifesi her şeyden evvel yine annelik ve mürebbiliktir."

26 Eserlerinde marazî karakterler yerine savaştan çıkmış bir toplumun yaralarını sarmaya çalışan, devrin ruhunu yansıtan iyimser, millî değerleri, cemiyetin problemlerini dert edinen ideal karakterler yaratan Rebia Arif, *Yeni Asır*'ın 28 Kânunısani 1931 tarihli sayısında "Saadet Nedir-Onu Nasıl Bulmalı?" başlıklı bir yazı kaleme almıştır. " 'Sihhatler Olsun... ' Cidden bu kelime kadar uygun ve yerinde bir şey olamaz. Çünkü her an bozulmaya ve kırılmaya müsteit teşekkülümüzde insanın aradığı en tatlı ümittir bu" diyerek saadetin gönlümüzde yattığını, uyandırılabilirse bulunacağını belirtir. Asıl aranan huzuru nasıl temin edeceğimiz, anka kuşunu nasıl bulacağımız hususunda verdiği reçete şöyledir: "Birincisi her şeyden evvel 'karışık ve anlaşılmaz tabiatta olmamak', fikir serbestisini dürüst muhakeme ile teşhiz ederek 'müşkül bulduğumuzu mümkünsüz kılmamak', her şeye bir az şefkat biraz da müsamaha ile bakmaya alışmak, eşyayı olduğundan iyi görmek, insanları tabiattan daha az çirkin bulmak, düzcesi pembe bir gözlük adesesiyile etrafımıza bakmak, görmek istemediklerimize de hiç bakmamak."

Rebia Arif'in kadınları aynı zamanda Medeni Kanun'la kazanılmış hakların bilincinde olan kadınlardır. Eşinin kendisini aldatmasına tahammül edemeyen Sencan, Kâmran'dan boşandığı gibi hiçbir baskı altında kalmadan uzun bir muhakmeden sonra Doktor Ural'ı eş olarak kabul eder. Hatta 1933 yılında tefrika edilen *Ayşe'nin Öcü* romanında çoban Hasan köylü kızı Ayşe'yi resmi nikâhtan haberdar etmiş ve bundan cesaret almışlardır.

Genel olarak baktığımızda, Cumhuriyet'in ilk yıllarının ruhunu yansıtan *Kadın Tipleri* romanında Rebia Arif; özellikle kadın haklarına, kadın eğitime, kadının cemiyet ve basın hayatında aktif rol almasına ve kadının evlilik konusunda alacağı kararda tam anlamıyla serbest hareket etmesine önem vermiş ve kadınlara rol-model oluşturacak tipler çizmiştir. Ataerkil bir düzen içerisinde gazeteci-yazar ve mühendis-pilot kadınlar yaratarak reel hayatta yeni yeni görülmeye başlayan girişimci kadınları bir bakıma teşvik etmiş ve Cumhuriyet'in kazanımlarını uygulama alanına sokmaya çalışmıştır.

Kaynaklar

- Argunşah, Hülya. "Mithat Efendi Rehberliğinde Kadın Okuyucudan Kadın Yazara," *Vefatının 100. Yılında Ahmet Mithat Efendi Armağanı*. Hazırlayan Mustafa Miyasoğlu, 49-62, İstanbul: Beykoz Belediyesi, 2012.
- Bulut, Ferda. "Tanzimat ve Edebiyat-ı Cedide Romanında Batılı Bir Eğlence Kültürü: Balo," *IJOESS-International Journal of Eurasia Social Sciences*, s. 20 (2015): 39-65.
- Cevriye İsmail [Kadın Anne imzasıyla]. "Acaba Çok Acı mı Olur," *Ahenk*, 10737 (30 Mart 1929).
- _____, "Hayatımıza Bir Nazar," *Ahenk*, 10764 (1 Mayıs 1929).
- Çağın, Sabahattin. *Tokadizade Şekip*. İzmir: Akademi Kitabevi, 1998.
- Çapa, Mesut. "Eğlence, Spor ve Boş Zaman Etkinlikleri." *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi*, 351-372. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009.
- Güven, Özbay. "Atatürk ve Spor." *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi*, 263-272. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009.
- Huyugüzel, Ö. Faruk. *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2000.
- _____. "İzmir'in İlk Kadın Yazarları," *Türk Kültürü ve Edebiyatında Kadın*. Editörler Şerife Çağın ve Dilek Maktal Canko, 1-14. İzmir: Ege Üniversitesi, 2019.
- Naymansoy, Günseli. *Atatürk ve Kızları*. Eskişehir: Eskişehir Sanayi Odası, 2010.
- Nazlı, Aylin, Özlem Nemutlu, Esen Çeber, Neriman Soğukpınar ve Eren Akçiçek. "İzmir'in Kızları: Bir Kent Kültürünün Yansıyan İmgesi," *İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri: 22-24 Ekim 2009*, 54-78. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2010.

- Nemutlu, Özlem. *Ahmet Mithat Efendi'nin Kütüphanesi: Hikâye ve Romanlarında Okuma Eylemi*, İstanbul: Dergâh, 2018.
- Özdemir, Gülay. "Yeni Asır Gazetesi Bibliyografyası 1931-1950." Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, 1995.
- Özer, Seyhan. "Anadolu Gazetesi Bibliyografyası 1929-1940." Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, 1984.
- Parlak, Türkmen. *Yeni Asır'ın İzmir Yılları I*. İstanbul: Apa Ofset Basımevi, 1989.
- Tuncer, Hüseyin, Yücel Hacaloğlu ve Ragıp Memişoğlu. *Türk Ocakları Tarihi: Açıklamalı Kronoloji*, c. 1, 1912-1931. Ankara: Türk Ocakları, 1998.
- Uçan, Ali. "Atatürk ve Müzik." *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi*, 1254-1255. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009.
- Zırlı-Kaplan, Selgin. "Yarım Kalan Bir Macera, Sessiz Sedasız Yitip Giden Bir Hayat: Türkiye'nin İlk Kadın Pilotu Bedriye Tahir Gökmen," *Petrol-İş Kadın*, s. 58 (Mayıs 2018): 44-45.